

DOI 10.31392/ONP.2786-6890.4(1).2023.13

UDC 37.091.212:159.9.07.051

**RESEARCH ACTIVITY
OF A PSYCHOLOGY
STUDENT:
PROGRESS FROM
THE KNOWLEDGE
PARADIGM TO
THE COMPETENCE
PARADIGM**

Oleksandr Mytnyk

Doctor of Pedagogical Sciences,
Candidate of Psychological Sciences, Professor,
Head of the Department of Practical Psychology,
Dragomanov Ukrainian State University,
9 Pyrohova str., Kyiv, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0002-2916-7344>
e-mail: mytnyk1969@ukr.net

Serhii Myronets

Doctor of Psychological Sciences, Associate
Professor,
Head of the Department of Psychology,
State University of Trade and Economics,
19 Kyoto str., Kyiv, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0002-9185-3206>
e-mail: s.myronets@knute.edu.ua

Abstract. *This article examines the evolutionary transition of the research activities of psychology students from the traditional knowledge paradigm to the modern competency model of professional training of future psychologists. Important differences in the transition from an approach focused on the accumulation of theoretical knowledge to an emphasis on the development of practical skills and abilities are analyzed, which allows students not only to understand psychological concepts, but also to successfully apply them in future professional situations.*

The article highlights the key aspects of this process, in particular: rethinking the role of the student psychologist as an active participant in the research process, the introduction of interactive learning methods and practical tasks to stimulate analytical and critical thinking, as well as the development of intellectual skills in the process of solving psychological tasks.

Based on the analysis of one's own pedagogical experience and scientific sources, recommendations are provided regarding effective teaching methods aimed at professional training of psychology students based on a competency-oriented approach. To ensure success in the implementation of research activities, it is important in the process of professional training, in general, and, in particular, in the process of studying professional disciplines of the OR "Bachelor" ("Counseling psychology", "Rehabilitation psychology", "Fundamentals of psychocorrection", "Fundamentals of psychotherapy", etc.) develop intellectual skills, namely: the ability to establish cause-and-effect relationships, the ability to distinguish the main and secondary from the flow of information and draw reasonable conclusions; the ability to plan one's actions several steps ahead. It is advisable to do this during role training. In the process of such trainings, the future specialist assumes a certain role in certain simulated professional situations ("client", "psychologist", "expert", etc.), acts within its limits, planning his actions several steps ahead. The results of the research emphasize the importance of combining theoretical knowledge with practical skills for the professional training of competent specialists in the field of psychology.

Key words: *future psychologist; research activity; higher educational institution; professional training.*

DOI 10.31392/ONP.2786-6890.4(1).2023.13
УДК 37.091.212:159.9.07.051

ДОСЛІДНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ СТУДЕНТА- ПСИХОЛОГА: ПОСТУП ВІД ЗНАННЄВОЇ ПАРАДИГМИ ДО КОМПЕТЕНТІСНОЇ

Митник О. Я.

доктор педагогічних наук,
кандидат психологічних наук, професор,
завідувач кафедри практичної психології,
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова,
вул. Пирогова, 9, Київ, Україна,
<https://orcid.org/0000-0002-2916-7344>
e-mail: mytnyk1969@ukr.net

Миронець С. М.

доктор психологічних наук, доцент,
завідувач кафедри психології,
Державний торговельно-економічний
університет,
вул. Кіото, 19, Київ, Україна,
<https://orcid.org/0000-0002-9185-3206>
e-mail: s.myronets@knu.edu.ua

Анотація. Дана стаття розглядає еволюційний перехід дослідницької діяльності студентів-психологів від традиційної знаннєвої парадигми до сучасної компетентнісної моделі професійної підготовки майбутніх психологів. Проаналізовано важливі відмінності переходу від підходу, орієнтованого на накопичення теоретичних знань, до акцентування на розвитку практичних навичок і вмінь, що дозволяє студентам не лише розуміти психологічні концепції, але й успішно застосовувати їх у майбутніх професійних ситуаціях.

У статті висвітлено ключові аспекти цього процесу, зокрема: переосмислення ролі студента-психолога як активного учасника дослідницького процесу, впровадження інтерактивних методів навчання та практичних завдань для стимулювання аналітичного та критичного мислення, а також розвитку інтелектуальних умінь у процесі розв'язання психологічних завдань.

На основі аналізу власного педагогічного досвіду та наукових джерел надано рекомендації щодо ефективних методів навчання, спрямованих на професійну підготовку студентів-психологів на засадах компетентнісно-орієнтованого підходу. Для забезпечення успіху у здійсненні дослідницької діяльності важливо у процесі професійної підготовки, взагалі, та, зокрема, у процесі вивчення фахових дисциплін ОР «Бакалавр» («Консультативна психологія», «Реабілітаційна психологія», «Основи психокорекції», «Основи психотерапії» тощо) розвивати інтелектуальні уміння, а саме: уміння встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, уміння виділяти з потоку інформації головне і другорядне та робити обґрунтовані висновки; уміння планувати свої дії на декілька кроків наперед. Доцільно це робити під час рольових тренінгів. У процесі таких тренінгів майбутній фахівець бере на себе певну роль у певних змодельованих професійних ситуаціях («клієнта», «психолога» «експерта» тощо), діє в її межах, плануючи свої дії на декілька кроків наперед. Результати дослідження підкреслюють важливість поєднання теоретичних знань з практичними навичками для професійної підготовки компетентних фахівців у галузі психології.

Ключові слова: майбутній психолог, дослідницька діяльність, заклади вищої освіти, професійна підготовка.

Вступ та сучасний стан досліджуваної проблеми. Сучасний світ характеризується бурхливим розвитком технологій, соціальними змінами та складністю взаємодії між людьми. Психологія як наука відіграє ключову роль у розумінні людської поведінки та механізмів мислення, тому студенти-психологи вивчають різноманітні підходи та теорії, що допомагають пізнати краще людську природу. Проте, використання знань у реальних професійних ситуаціях вимагає ширшого розвитку професійної компетентності психологів, актуалізації їх дослідницької діяльності.

Метою статті є узагальнення теоретичних джерел для визначення основних характеристик дослідницької діяльності студентів-психологів на засадах компетентнісного підходу.

Виходячи з цього, **завданнями** дослідження, на яких зосередимо свою увагу, є визначення особливостей організації дослідницької діяльності студентів спеціальності 053 «Психологія», висвітлення шляхів формування дослідницької компетентності майбутніх психологів через організацію інтерактивної та проєктної діяльності (виконання студентами-психологами дослідницьких завдань і творчих проєктів), а також узагальнення власного досвіду формування дослідницької компетентності майбутніх психологів відповідно до вимог сучасного суспільства.

Методи дослідження, що зумовлюються визначеними завданнями, охоплюють: узагальнення основних положень щодо організації дослідницької діяльності студентів у ЗВО, висвітлених у науковій та навчально-методичній літературі; теоретичний аналіз і синтез, що дали змогу навести приклади рекомендованих інтернет-ресурсів для формування дослідницької компетентності бакалаврів спеціальності 053 «Психологія», організації їх дослідницької діяльності на засадах компетентнісного підходу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сутнісні характеристики, структуру дослідницької та науково-дослідницької діяльності вивчали О. Повідайчик [11], М. Сорокопуд [13] та ін. Окремі аспекти професійної підготовки студентів-психологів до дослідницької діяльності розглядаються у дослідженнях таких науковців: З. Адамська [1], В. Горбунова [3], К. Чечель [15] та ін. Водночас проблема формування компетентного фахівця у галузі психології також знайшла своє відображення у наукових працях зарубіжних та українських учених. Погоджуємося із загальним акцентом наукової спільноти сучасності, що професійна підготовка майбутніх психологів повинна бути спрямованою на формування особистості, яка володіє не лише системою спеціальних знань та професійних дій, а й вирізняється сформованістю професійно важливих компетентностей, відповідним рівнем кваліфікації з урахуванням світових і європейських стандартів якості вищої освіти при збереженні національних здобутків і пріоритетів.

Досліджуючи актуальні аспекти проблеми професійної підготовки психологів, В. Синишина зазначає, що їх «професійна освіта передбачає три послідовних і взаємопов'язаних етапи (етап допрофесійної підготовки; етап базової професійної освіти; етап післяуніверситетської професійної освіти, входження в професію). Кожен з означених етапів відрізняється за змістом, методами і формами організації. Цілі і завдання етапів визначаються контекстом загальних цінностей і цілей професійної діяльності майбутніх практичних психологів. Ці етапи у своїй послідовності і змістовній ціннісно-цільовій зумовленості становлять основу неперервної професійної освіти фахівця» [12]. Як бачимо, дослідниця поділяє процес професійної підготовки психолога на кілька періодів, разом із тим, у цьому процесі висувуються вимоги як до змісту професійної підготовки, так і до особистісних характеристик майбутніх фахів-

ців у галузі психології. Однак науковці підкреслюють, що фундаментом професійної компетентності психологів є базовий (університетський) етап професійної освіти.

Відповідно до Закону України «Про вищу освіту», одним із основних завдань закладу вищої освіти, зокрема, є: «впровадження наукової діяльності шляхом проведення наукових досліджень і забезпечення творчої діяльності учасників освітнього процесу, підготовки наукових кадрів вищої кваліфікації і використання отриманих результатів в освітньому процесі» [6]. Крім того, «наукова, науково-технічна та інноваційна діяльність у закладах вищої освіти є невід’ємною складовою освітньої діяльності і провадиться з метою інтеграції наукової, освітньої і виробничої діяльності в системі вищої освіти» [6]. Враховуючи ці обставини, очевидно є необхідність швидкого і глибокого реформування освітньої галузі: не просто зміна педагогічної парадигми, але кардинальний перегляд її змістовної й технологічної основи, зміна ціннісних орієнтацій у професійній підготовці фахівців.

Виклад основного матеріалу дослідження. Традиційна знаннева парадигма передбачає акцент на накопиченні знань і розумінні студентами теоретичних концепцій. Вона є необхідним базисом для формування основних засад та теорій психологічної науки, але в сучасних умовах це не є достатнім для успішної професійної діяльності у галузі психології. Натомість компетентнісна парадигма передбачає, що студенти-психологи повинні розвивати навички, здатність застосовувати отримані знання на практиці та вміти ефективно працювати у різних професійних ситуаціях, в тому числі й непередбачуваних.

Компетентна в певній галузі людина володіє відповідними знаннями, здібностями, які дозволяють їй обґрунтовано висловлювати судження про цю галузь та ефективно діяти в ній. Найважливішою компетентністю фахівця є його професійна компетентність – «індивідуально-психологічне утворення, що охоплює досвід, знання, вміння, психологічну готовність» [9, с. 38].

Реалізації компетентнісного підходу у професійній освіті сприяють наступні його принципи, виокремлені Л. Марцевою:

- принцип варіативності і відкритості (потреба відповідності умовам життя, що постійно змінюються, спричиняє безперервний розвиток або заміну наявних компетенцій);
- принцип цілісності й багатоаспектності (наявні в особистості компетенції стосуються різних сторін її життя, але між ними існує складний взаємозв’язок);
- принцип культуродоцільності (найважливішими для особистості є компетенції, що у більшій мірі відповідають наявному рівню культури та сприяють її розвитку);
- принцип гуманності (основу кожної компетенції й усього компетентнісного підходу в цілому складає увага й турбота про оточуючих);
- принцип інтегративності (ефективність реалізації компетентнісного підходу ґрунтується на його взаємозв’язках з іншими підходами, що відповідають сучасній освітній парадигмі) [10, с. 20].

Таким чином, компетентнісна освітня парадигма є гуманістичною й багатоаспектною за своїм змістом, оскільки в її центрі знаходиться людина з усіма її проявами життєдіяльності. Максимальне розкриття індивідуальних здібностей, неповторних унікальних особливостей психіки та інтелекту особистості є головною метою всього освітнього процесу в умовах компетентнісного навчання.

Оптимізувати процес наближення професійної освіти до моделі компетентнісної, що реалізується для студента за формулою «я вчусь», а не «мене вчать», на думку Т. Франчук, можна за умов:

- формування цілісного освітнього простору з визначеним блоком цінностей, «моделлю спеціаліста» як системотвірною його складовою, продуктивними формами взаємодії його суб'єктів;
- підвищення рівня розуміння викладачами та студентами цінностей та технологій компетентнісної освіти;
- проектування у кожному закладі освіти логіки та системи змін, виходячи з реальної ситуації через комплексне діагностування мікропростору за критеріями рівня сформованості основ компетентнісної освіти, готовності до інновацій її суб'єктів;
- формування ситуації, за якої викладачі і студенти будуть реальними суб'єктами реформацій;
- наявності науково-методичного центру, здатного до адаптації державної програми розвитку професійної освіти до особливостей, можливостей навчального закладу, забезпечувати інтеграцію педагогічного, психологічного, соціологічного аспектів процесу, наукову обґрунтованість концепції та програми інноваційного розвитку закладу вищої освіти [14, с. 10].

Безперечно, завданням компетентнісно орієнтованої вищої освіти в інформаційну епоху є формування професійної спрямованості особистості та забезпечення професійного становлення індивіда, який здобуває фах, що визначатиме напрям усього його подальшого життя та кар'єрні успіхи. Для того, щоб випускники закладів вищої освіти мали різнобічну і універсальну професійну підготовку, практичний досвід, володіли методами наукових досліджень, необхідно створити передумови поглибленого самостійного пізнання студентами тих галузей знань, в яких вони повинні стати кваліфікованими працівниками. Вирішення цього завдання вимагає визнання дослідницької діяльності невід'ємною і надзвичайно важливою складовою процесу професійної підготовки з точки зору спеціалізації майбутнього випускника.

Підтримуємо науковців і педагогів практиків, які стверджують, що у найближчі десятиліття комплексна інформатизація освіти залишатиметься визначальним чинником підготовки майбутніх фахівців, здатних орієнтуватися й адекватно діяти в сучасному світі. Наприклад, здійснений нами аналіз зарубіжних освітніх стандартів Франції (Pastor, Alain & Coquide, Maryline & Godinet, H el ene & Pincemin, Jean-Marie, 2008 [18]), Угорщини (Symeonidis V., 2019 [19]), Німеччини (Epstein N., Reimer M., Gartmeier M., Fischer M., Berberat P. & Huber J., 2021 [16]) показує, що не тільки державні й національні освітні стандарти вказують на обов'язкове залучення студентів до наукової та дослідницької діяльності, але й деякі відділення закордонних закладів вищої освіти при вступі абітурієнтів цікавляться їх готовністю до здійснення наукової роботи, досвідом проведення досліджень в школі.

Водночас дослідницька діяльність вимагає від студентів максимуму самостійної пошукової, творчої роботи, розв'язання наукових завдань, що ведуть до відкриття невідомих для них раніше знань. Студенти під час здійснення наукових пошуків здобувають знання, досліджують певний предмет або явище, вчаться робити висновки і застосовувати здобуті знання і навички в житті.

Під дослідницькою діяльністю студентів І. Козубовська, О. Повідайчик, І. Попович розуміють «процес вирішення низки завдань (типових і нетипових) в навчальний і позанавчальний час, результатом чого є певний рівень сформованості в них дослідницької компетенції, яка передбачає можливість гнучкої переорієнтації в нових умовах, варіативність і нестандартність у вирішенні професійних завдань» [7, с. 30].

Оскільки компетентність пов'язана зі здатністю особистості ефективно діяти у стандартних і нестандартних ситуаціях, структурні компоненти дослідницької компетентності, як зазначають М. Євтух та Л. Борисенко, повинні «співпадати з компонентами дослідницької діяльності, а єдність теоретичних і практичних дослідницьких умінь складають модель дослідницької компетентності» [5, с. 95-96]. Н. Демешкант виділяє чотири основних компоненти дослідницької компетентності [4] (рис. 1).

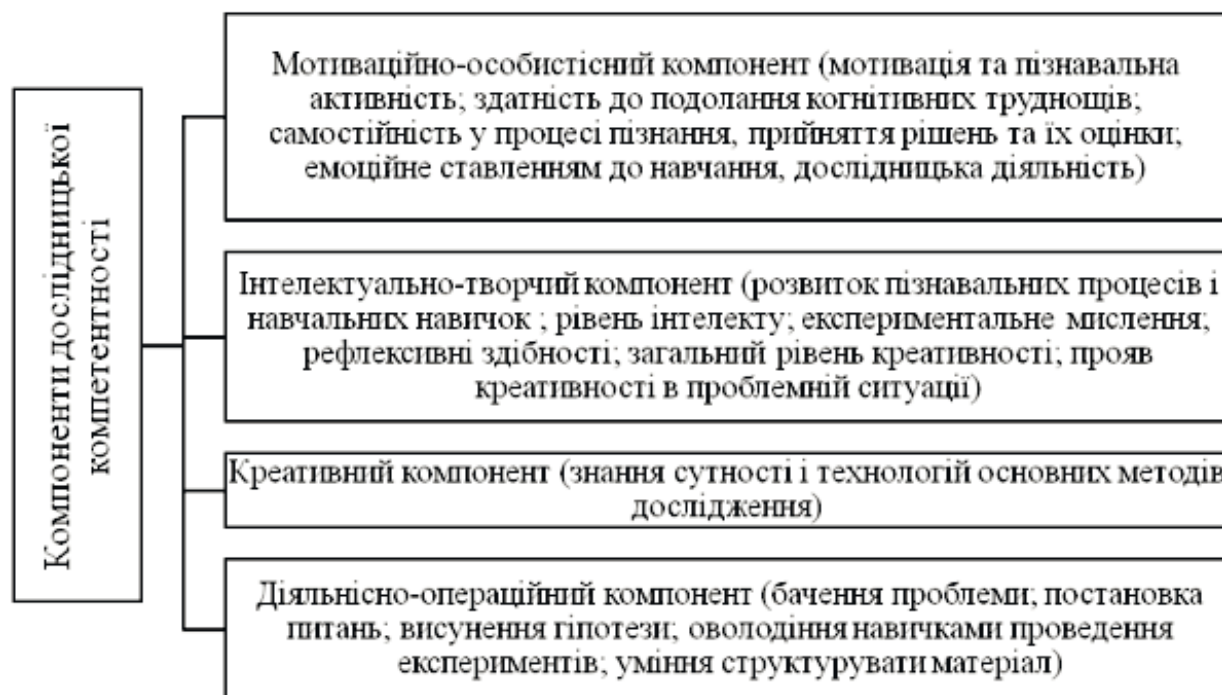

Рис. 1. Компоненти дослідницької компетентності (за Н. Демешкант)

У свою чергу С. Василенко та А. Кирда розуміють дослідницький компонент професійної підготовки як «процес розв'язування студентами творчих предметних і міждисциплінарних завдань, виконання навчальних науково-дослідних робіт, написання рефератів» [2, с. 143].

Водночас дослідницька діяльність студента-психолога включає розробку дослідницьких ідей, вибір методів та інструментів дослідження, збір та аналіз даних. Ключовим аспектом даної діяльності є вміння реалізувати критичне мислення для оцінки джерел інформації та побудови обґрунтованих висновків, а також творче мислення (креативність).

У сучасному науковому світі серед зарубіжних дослідників існує думка (Т. Hurson, 2007 [17]; М. Wertheimer, 2020 [20]), що саме симбіоз критичного і творчого (креативного) мислення є високорозвиненим продуктивним мисленням фахівця. Узагальнюючи погляди вчених, зазначимо, що критичне мислення полягає в здатності аналізувати і оцінювати інформацію з об'єктивною настановою, розглядаючи різні аспекти проблеми. Творче мислення передбачає здатність генерувати нові ідеї, рішення та підходи для вирішення проблем. Поєднання цих типів мислення викликає появу інноваційних досліджень і сприяє розвитку суспільства.

Аналіз зарубіжної методичної й педагогічної літератури свідчить, що існує безліч вказівок і рекомендацій критичного читання наукової літератури і підготовки аналітичного огляду наукової книги (статті). Подібні рекомендації значно полегшують процес підготовки до проведення дослідження з теми, оскільки скорочують-

ся витрати на одержання й обробку інформації, необхідної для розв'язку позначеної проблеми.

У свою чергу, зв'язок креативності з дослідницькою діяльністю студентів А. Лугова визначає як те, що саме дослідницька діяльність є «одним із чинників, який сприяє розвитку творчого потенціалу особистості, її творчих здібностей, отриманню досвіду наукової творчої діяльності» [8, с. 40].

Цікавим у межах нашого дослідження є той факт, що використання студентами-психологами інтернет-ресурсів надає необмежені можливості доступу до наукової літератури, дослідницьких даних, відповідних методик та інструментів, сприяє комунікації з колегами та провідними вченими у галузі психології, що має потужний поштовх для використання інтернет-ресурсів у проєктній діяльності студентів. У свою чергу, це сприяє ефективному формуванню дослідницької компетентності майбутніх психологів.

Нині, коли доступ до фондів бібліотек ускладнений через воєнний стан, майбутні психологи послуговуються електронним репозитарієм університету, що допомагає їм розкривати власний дослідницький потенціал. Студенти-психологи користуються широким вибором наукової, зокрема психологічної та педагогічної, літератури: монографіями, журналами і збірками статей, авторефератами, методичними посібниками і рекомендаціями, матеріалами дисертаційних досліджень.

Також до рекомендованих інтернет-ресурсів для формування дослідницької компетентності майбутніх психологів можна віднести такі сервіси як:

– **PubMed**. Для отримання доступу до актуальних досліджень з психології, студентам рекомендується використовувати PubMed – пошуковий ресурс, спеціалізований на наукових публікаціях з медичних та психологічних досліджень.

– **American Psychological Association (APA)**. Веб-сайт Американської психологічної асоціації, який надає доступ до публікацій, рекомендацій та навчальних ресурсів для студентів-психологів.

– **PsychCentral** – популярний інформаційний портал, присвячений психології та психічному здоров'ю. На цьому інтернет-ресурсі майбутні психологи можуть знайти статті, блоги, новини та розділи, що стосуються різних аспектів сучасної психології. Тут студенти можуть знайти інформацію про різні психологічні розлади, методи психотерапії та психокорекції, психологічні тести та опитувальники, що допоможуть розширити знання про психологію.

– **Psychology Today** – ще один популярний ресурс, призначений для студентів та фахівців у галузі психології. Тут можна знайти статті, інтерв'ю з експертами, дослідження та новини зі світу психології. Цей інтернет-ресурс також має довідник психотерапевтів, який може бути корисним для студентів, які шукають можливості для стажування та співпраці.

– **Coursera та Udemy** – якщо студентам потрібно більше систематичного вивчення теоретичних основ психології, вони можуть обрати онлайн-курси на платформах, таких як Coursera та Udemy. Ці платформи пропонують навчання від визнаних експертів у сфері психології, дозволяючи здобути глибокі знання на певну тему.

– **YouTube-канали з психології**. YouTube став популярною платформою для навчання, оскільки тут студенти-психологи можуть знайти безліч каналів, присвячених теоретичним і практичним засадам психології та її різноманітним аспектам. На таких каналах майбутні психологи можуть переглядати лекції, відеоінструкції до використання психологічного інструментарію та дізнаватися про останні наукові дослідження у галузі психології.

Шляхами формування дослідницької компетентності майбутніх психологів через організацію інтерактивної та проектної діяльності (виконання студентами-психологами дослідницьких завдань і творчих проектів) є використання сервісу Canva, складання інфографіки (сервіси Piktochart, Canva, Infogram, Visually, Genially, Easelly), дослідження можливостей цифрового Google-середовища та цифрових сервісів, додатків для візуальної презентації результатів наукових досліджень, проведення опитувань, створення інтерактивних робочих аркушів (Wizer, Kahoot, Google-форма); вивчення ролі та місця використання інтерактивних дошок (Padlet, Miro, Trello, Mentimeter, Canva); створення стендової доповіді з теми дослідження, захист з подальшим аналізом; дослідження засобів інформаційного пошуку для наукових досліджень; генерування УДК, оформлення списку літератури згідно з вимогами, оформлення References (транслітерація).

Для забезпечення успіху у здійсненні дослідницької діяльності важливо у процесі професійної підготовки, взагалі, та, зокрема, у процесі вивчення фахових дисциплін ОР «Бакалавр» («Консультативна психологія», «Реабілітаційна психологія», «Основи психокорекції», «Основи психотерапії» тощо) розвивати інтелектуальні уміння, а саме: уміння встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, уміння виділяти з потоку інформації головне і другорядне та робити обґрунтовані висновки; уміння планувати свої дії на декілька кроків наперед. Доцільно це робити під час рольових тренінгів. У процесі таких тренінгів майбутній фахівець бере на себе певну роль у певних змодельованих професійних ситуаціях («клієнта», «психолога» «експерта» тощо), діє в її межах, плануючи свої дії на декілька кроків наперед. Далі у процесі діалогового дослідницького пошуку студенти усвідомлюють, чиї пропозиції були найбільш раціональними чи оригінальними, чи доцільними тощо.

Висновки дослідження й перспективи подальших досліджень. Процес професійної підготовки майбутніх психологів має орієнтуватись на використання компетентнісного підходу з метою формування особистості, яка володіє не лише системою спеціальних знань та професійних дій, а й вирізняється сформованістю професійно важливих компетентностей, відповідним рівнем кваліфікації з урахуванням світових і європейських стандартів якості вищої освіти. Перспективи подальших досліджень у даному напрямі потребують питання про роль окремих освітніх компонентів, міжпредметних зв'язків, практичної підготовки, ролі самовиховання і самоосвіти у підготовці до дослідницької діяльності студентів психологів та формуванні у них дослідницької компетентності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Адамська З. Методи фасилітації у дистанційній освіті майбутніх психологів. *Методологічні, теоретичні та практичні проблеми психологічної науки* : збірник статей учасників Третьої Міжнародної наукової інтернет-конференції (16 березня 2021 р., м. Дрогобич). Дрогобич : Швидкодрук, 2021. С. 9-15.
2. Василенко С. В., Кирда А. В. Smart Notebook як ІКТ-засіб розвитку дослідницької компетентності. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2014. Т. 41. Вип. 3. С. 142-150.
3. Горбунова В. В. Етичні та правові аспекти психологічних досліджень. *Практична психологія соціальна робота*. № 3. 2005. С. 18-23.
4. Демешкант Н. А. Розвиток дослідницьких умінь як основа формування наукового світогляду студентів вищих навчальних закладів. *Нові технології навчання* : наук. метод. зб. Київ, 2007. Вип. 47. С. 23-26.

5. Євтух М. Б, Борисенко Л. Л. Науково-практичні підходи до проблеми формування науково-дослідницької компетентності майбутніх економістів. *Духовність особистості : методологія, теорія і практика*. 2012. Вип. 5. С. 88-104.
6. Закон України «Про вищу освіту» від 01 липня 2014 р. № 1556-VII. (2014). Законодавство України. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
7. Козубовська І. В., Повідайчик О. С., Попович І. Є. Формування нової освітньої парадигми підготовки педагогічних кадрів у Великій Британії : [монографія]. Видавництво ПП «АУТДОР-ШАРК», 2017. 216 с.
8. Лугова А. О. Передумови формування дослідницької компетентності майбутніх учителів іноземних мов у процесі професійної підготовки. *Роль інновацій в трансформації об'єкту сучасної науки* : матер. III Міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 27–28 груд. 2019 р. / ГО «Інститут інноваційної освіти» ; Науково-навчальний центр прикладної інформатики НАН України. Київ : ГО «Інститут інноваційної освіти», 2019. С. 37-42.
9. Марцева Л. А. Компетентність як основа професійного успіху та самовдосконалення фахівців. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 16 : Творча особистість учителя : проблеми теорії і практики*. 2016. Вип. 28. С. 35-39.
10. Марцева Л. А. Реалізація компетентнісного підходу в професійній освіті. *Компетентнісний підхід в освіті: теоретичні засади і практика реалізації* : матеріали методологічного семінару. Київ : Ін-т обдарованої дитини НАПН України, 2014. С. 18-22.
11. Повідайчик О. С. Теорія і практика професійної підготовки майбутніх соціальних працівників до науково-дослідницької діяльності : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Ужгород ; Тернопіль, 2019. 570 с.
12. Синишина В. М. Упровадження методу активного соціально-психологічного пізнання в систему підготовки майбутніх практичних психологів. *Компетентнісний підхід у вищій медичній освіті. Серія : Медична освіта*. № 1. 2020. С. 77-81.
13. Сорокопуд М. А. Дослідницькі компетентності бакалаврів з комп'ютерної інженерії у навчанні фізики. *Наукові записки КДПУ*. Серія : Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти / ред. кол. : С. П. Величко [та ін.]. Кіровоград : КДПУ. Вип. 10, ч. 3. 2016. С. 86-90.
14. Франчук Т. Й. ВНЗ як суб'єкт інтеграції теорії і практики компетентнісної професійної освіти : проблеми та перспективи. *Компетентнісний підхід в освіті: теоретичні засади і практика реалізації* : матеріали методол. семінару 3 квіт. 2014 р., м. Київ : [у 2 ч.]. Ч. 2 / Нац. акад. пед. наук України. Київ : Ін-т обдарованої дитини НАПН України, 2014. С. 5-10.
15. Чечель К. О. Психолого-педагогічні чинники мотивації студентів-психологів до науково-дослідної роботи у вищому навчальному закладі. *Наука і освіта*. 2011. № 8. С. 130-132.
16. Epstein, Nurith & Reimer, Maïke & Gartmeier, Martin & Fischer, Martin & Berberat, Pascal & Huber, Johanna. (2021). The Munich Research Competence Scale : Research competence among doctoral candidates and graduates in medicine. Results from the second wave of the Bavarian Graduate Study in Medicine. *Beiträge zur Hochschulforschung*. 43. 210-226.
17. Hurson, T. (2007). *Think Better : An Innovator's Guide to Productive Thinking* Hardcover. McGraw-Hill, 2007. 300 p.
18. Pastor, Alain & Coquide, Maryline & Godinet, Hélène & Pincemin, Jean-Marie. (2008). The Common Base for Knowledge and Skills in France : debates over the concept of "competence" and other obstacles. *A Toolkit for the European Citizen*, CIDREE. 2008. 14 p.
19. Symeonidis, V. (2019). Teacher competence frameworks in Hungary: A case study on the continuum of teacher learning. *European Journal of Education*. 54. 400-412. 10.1111/ejed.12347
20. Wertheimer M. (2020). *Productive Thinking*. Editors : Viktor Sarris. Series Title : *Classic Texts in the Sciences*. Springer Nature Switzerland AG, 2020. 257 p.

REFERENCES:

1. Adamska, Z. (2021). Metody fasylytatsii u dystantsiinii osviti maibutnykh psykholohiv [Facilitation methods in distance education of future psychologists]. *Metodolohichni, teoretychni ta praktychni problemy psykholohichnoi nauky – Methodological, theoretical and practical problems of psychological science* : zbirnyk statei uchashnykiv Tretoi Mizhnarodnoi naukovoї internet-konferentsii (16 bereznia 2021 r., m. Drohobych). Drohobych : Shvidkodruk, 9-15 [in Ukrainian].
2. Vasylenko, S. V., Kyrda, A. V. (2014). Smart Notebook yak IKT-zasib rozvytku doslidnytskoi kompetentnosti [Smart Notebook as an ICT tool for the development of research competence]. *Informatsiini tekhnolohii i zasoby navchannia – Information technologies and means of education*, 41(3), 142-150 [in Ukrainian].
3. Gorbunova, V. V. (2005). Etychni ta pravovi aspekty psykholohichnykh doslidzhen [Ethical and legal aspects of psychological research]. *Praktychna psykholohiia, sotsialna robota – Practical psychology, social work*, 3, 18-23 [in Ukrainian].
4. Demeshkant, N. A. (2007). Rozvytok doslidnytskykh umin yak osnova formuvannia naukovoho svitohliadu studentiv vyshchyykh navchalnykh zakladiv [Development of research skills as a basis for the formation of the scientific worldview of students of higher educational institutions]. *Novi tekhnolohii navchannia – New technologies of education*, 47, 23-26 [in Ukrainian].
5. Yevtukh, M. B., Borysenko L. L. (2012). Naukovo-praktychni pidkhody do problemy formuvannia naukovo-doslidnytskoi kompetentnosti maibutnykh ekonomistiv [Scientific and practical approaches to the problem of the formation of scientific and research competence of future economists]. *Dukhovnist osobystosti : metodolohiia, teoriia i praktyka – The spirituality of the individual: methodology, theory and practice*, 5, 88-104 [in Ukrainian].
6. Zakon Ukrainy «Pro vyshchu osvitu» (2014). № 1556-VII. (2014). Zakonodavstvo Ukrainy [The Law of Ukraine “On Higher Education” of July 1, 2014. No. 1556-VII. Legislation of Ukraine]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> [in Ukrainian].
7. Kozubovska, I. V., Povidaichyk, O. S., Popovych, I. E. (2017). Formuvannia novoi osvithoi paradyhmy pidhotovky pedahohichnykh kadrov u Velykii Brytanii [The formation of a new educational paradigm for the training of teaching staff in the United Kingdom] : monohrafiia. Vydavnytstvo PP «AUTDOR-ShARK» [in Ukrainian].
8. Luhova, A. O. (2019). Peredumovy formuvannia doslidnytskoi kompetentnosti maibutnykh uchyteliv inozemnykh mov u protsesi profesiinoy pidhotovky [Prerequisites of formation of research competence of future foreign language teachers in the process of professional training]. *Rol innovatsii v transformatsii obrazu suchasnoi nauky – The role of innovations in the transformation of the image of modern science* : mater. III Mizhnar. nauk.-prakt. konf., m. Kyiv, 27–28 hrud. 2019 r. / HO «Instytut innovatsiinoї osvity» ; Naukovo-navchalnyi tsentr prykladnoi informatyky NAN Ukrainy. Kyiv : HO «Instytut innovatsiinoї osvity», 37-42 [in Ukrainian].
9. Martseva, L. A. (2016). Kompetentnist yak osnova profesiinoho uspikhu ta samovdoskonalennia fakhivtsiv [Competence as the basis of professional success and self-improvement of specialists]. *Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. Seriya 16 : Tvorchia osobystist uchytelia : problemy teorii i praktyky – Scientific journal of M. P. Drahomanov NPU. Series 16 : The teacher’s creative personality : problems of theory and practice. Vol. 28, 35-39* [in Ukrainian].
10. Martseva, L. A. (2014). Realizatsiia kompetentnisnoho pidkhodu v profesiinii osviti [Implementation of the competence approach in professional education]. *Kompetentnisnyi pidkhid v osviti : teoretychni zasady i praktyka realizatsii – Competence approach in education : theoretical principles and implementation practice* : materialy metodolohichnoho seminaru. Kyiv : In-t obdarovanoi dytyny NAPN Ukrainy, 18-22 [in Ukrainian].
11. Povidaichyk, O. S. (2019). Teoriia i praktyka profesiinoy pidhotovky maibutnykh sotsialnykh pratsivnykiv do naukovo-doslidnytskoi diialnosti [The Theory and Practice of Preparation of Future Social Workers for Scientific Research Activity]. *Doctor’s thesis*. Uzhhorod ; Ternopil [in Ukrainian].

12. Synyshyna, V. M. (2020). Uprovadzhennia metodu aktyvnoho sotsialno-psykholohichnoho piznannia v systemu pidhotovky maibutnikh praktychnykh psykholohiv [Implementation of the method of active socio-psychological cognition in the training system of future practical psychologists]. *Kompetentnisnyi pidkhd u vyshchii medychnii osviti. Serii : Medychna osvita – Competency approach in higher medical education. Series : Medical Education, 1, 77-81* [in Ukrainian].
13. Sorokopud, M. A. (2016). Doslidnytski kompetentnosti bakalavriv z kompiuternoї inzhenerii u navchanni fizyky. [Research competences of bachelors in computer engineering in teaching physics]. *Naukovi zapysky KDPU. Serii : Problemy metodyky fizyko-matematychnoi i tekhnolohichnoi osvity – Scientific notes of KDPU. Series : Problems of the methodology of physical, mathematical and technological education, 10(3), 86-90* [in Ukrainian].
14. Franchuk, T. Y. (2014). VNZ yak subiekt intehtratsii teorii i praktyky kompetentnisnoi profesiinoi osvity : problemy ta perspektyvy [Higher education institutions as a subject of integration of theory and practice of competence-based professional education : problems and prospects]. *Kompetentnisnyi pidkhd v osviti : teoretychni zasady i praktyka realizatsii – Competence approach in education : theoretical principles and implementation practice. Kyiv : In-t obdarovanoi dytyny NAPN Ukrainy, 5-10* [in Ukrainian].
15. Chechel, K. O. (2011). Psykholoho-pedahohichni chynnyky motyvatsii studentiv-psykholohiv do naukovo-doslidnoi roboty u vyshchomu navchalnomu zakladi [Psychological and pedagogical factors of motivation of psychology students to research work in a higher educational institution]. *Nauka i osvita – Science and education, 8, 130-132* [in Ukrainian].
16. Epstein, Nurith & Reimer, Maïke & Gartmeier, Martin & Fischer, Martin & Berberat, Pascal & Huber, Johanna. (2021). The Munich Research Competence Scale : Research competence among doctoral candidates and graduates in medicine. Results from the second wave of the Bavarian Graduate Study in Medicine. *Beiträge zur Hochschulforschung, 43, 210-226* [in English].
17. Hurson, T. (2007). Think Better : An Innovator’s Guide to Productive Thinking Hardcover. McGraw-Hill, 2007. 300 p. [in English].
18. Pastor, Alain & Coquide, Maryline & Godinet, Hélène & Pincemin, Jean-Marie. (2008). The Common Base for Knowledge and Skills in France : debates over the concept of “competence” and other obstacles. *A Toolkit for the European Citizen, CIDREE, 14* [in English].
19. Symeonidis, Vasileios. (2019). Teacher competence frameworks in Hungary: A case study on the continuum of teacher learning. *European Journal of Education, 54, 400-412. 10.1111/ejed.12347* [in English].
20. Wertheimer, M. (2020). Productive Thinking. Editors : Viktor Sarris. Series Title : *Classic Texts in the Sciences*. Springer Nature Switzerland AG [in English].